

Przedsiębiorstwo prywatne – dialog społeczny

Arkadiusz Sobczyk

SOBCZYK
— & współpracownicy

Prof. Uniwersytetu Jagiellońskiego

**Warszawa,
5 września 2016 r.**

Ustawowe czy kontraktowe prawo pracy

- stosunek pracy w kodeksie pracy (art. 22 k.p.)
- monistyczna koncepcja stosunku pracy (art. 56 k.c. w zw. z art. 300 k.p.)
- pluralistyczna koncepcja stosunku pracy (stosunki elementarne).
- słabości koncepcji kontraktowych w kontekście regulacji karnych i art. 443 k.c.
- umowa o pracę a stosunek pracy (art. 29 k.p.)
- umowa o pracę a art. 300 k.p.

Prawo pracy - prywatne czy publiczne – czyli pytanie o charakter świadczeń pracodawcy

- Wynagrodzenie minimalne (godziwe)
- Wynagrodzenie chorobowe i urlopowe;
- Odprawy (np. pośmiertna)
- Zakładowy fundusz świadczeń socjalnych (rodzina pracownika)
- Obowiązkowe zatrudnianie kobiety w ciąży (177 par. 3 k.p.)
- Zakazy wypowiedzenia umów (np. zakaz zwolnienia żony żołnierza odbywającego służbę zasadniczą)
- Obowiązek zwolnienia w celu oddania krwi, GOPR, SAR.
- Obowiązki w zakresie BHP
- Obowiązki w zakresie podnoszenia kwalifikacji zawodowych
- Zwolnienia okolicznościowe, na poszukiwanie pracy, związkowe czynności doraźne

Obowiązki i ograniczenia pracownika i ich beneficjenci

- BHP
- Zawieszenie uprawnień wynikających z zakładowych źródeł prawa
- Ustawowy obowiązek lojalności wobec „zakładu pracy”
- Decyzje pracodawcy i związków a sytuacja pracownika (art. 7 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych).

Aksjologia prawa pracy

- Ochrona przed wykluczeniem socjalnym (własnym oraz innych pracowników)
- Ochrona rodziny
- Ochrona interesu publicznego (zdrowia, BHP)
- Ochrona rozwoju osobistego człowieka (wolność od pracy)

Socjalne prawa człowieka i kto jest zobowiązany aby je realizować

- socjalne prawa człowieka a obowiązki Państwa;
- Solidaryzm - filozofia polityczna wspólnoty;
- publicznoprawne obciążenia oraz prywatnoprawna umowa (?);

W poszukiwaniu ochrony przed wykluczeniem społecznym w Konstytucji

- Godność osobowa a osobowościowa;
- Godność a wolność ;
- Wolność formalna a wolność realna.

Prawa człowieka (osoby pracującej) oraz realizacja innych obowiązków publicznych a umowa cywilna.

Problem spójności prawa

- kandydat a pracodawca – zakaz dyskryminacji;
- były pracownik a były pracodawca – roszczenia o zatrudnienie (53 par. 5 k.p., 67 k.p., art. 9 ustawy o zwolnieniach grupowych);
- bezzasadność wypowiedzenia a niesprawiedliwość niezatrudnienia

Regulacje prawne dotyczące wolności pracy

art. 65 Konstytucji RP

1. Każdemu zapewnia się wolność wyboru i wykonywania zawodu oraz wyboru miejsca pracy. Wyjątki określa ustawa.

Regulacje prawne dotyczące wolności pracy

art. 10 Kodeksu pracy

§ 1. Każdy ma prawo do swobodnie wybranej pracy. Nikomu, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie, nie można zabronić wykonywania zawodu.

§ 2. Państwo określa minimalną wysokość wynagrodzenia za pracę.

§ 3. Państwo prowadzi politykę zmierzającą do pełnego produktywnego zatrudnienia.

Czyja jest praca?

- wolność a przestrzeń do jej realizacji;
- praca a świadczenia publiczne;
- praca a ubezpieczenia społeczne (daniny pracodawcy);
- praca a wsparcie publiczne;
- praca a nieodpłatna edukacja;
- prawo a podział rynku pracy.

Praca jako dobro wspólne

Dostępność do konstytucyjnych praw socjalnych podmiotu A nie może zależeć od prywatnej decyzji podmiotu B.

Praca a koncepcja *state action*?

Praca nie jest towarem

– *Konstytucja MOP*

Spółeczna nauka kościoła (JP II, Gdańsk 12 czerwca 1987 r)

Za pracę ludzką trzeba zapłacić i równocześnie: na pracę człowieka nie sposób odpowiedzieć samą zapłatą. Przecież – jako osoba – jest on nie tylko „wykonawcą”, lecz jest współtwórcą dzieła, które powstaje na warsztacie pracy. Ma zatem prawo do stanowienia również o tym warsztacie. Ma prawo do pracowniczej samorządności, – czego wyrazem są między innymi związki zawodowe: „niezależne i samorządne (...)”.

Wolność a prawo (M. Piechowiak)

Wolności nie służą ochronie po prostu swobody działania, ale pewnych dóbr dla osoby (przy czym dobrem tym może być także i samo działanie).

Wolności proste oraz pochodne sytuacje prawne (wolność relacyjna)

Wolność a prawo w ujęciu L. Wiśniewskiego – przyznanie czy odczytanie (*in dubio pro libertate*)

Relacja między art. 65 ust. 1 Konstytucji a art. 10 KP

Wolność pracy jako dobro osobiste

- Wolność pracy jest emanacją wolności, a --zarazem gwarantem wolności;
- otwarty katalog art. 23 k.c.
- S. Grzybowski (lata 50te) , A. Szpunar (także po transformacji)
- Każda wolność lub prawo konstytucyjne jest zarazem chronionym prawem dobrem osobistym. Każde ograniczenie tej wolności bez podstawy prawnej jest czynem niedozwolonym (deliktem prawa cywilnego lub publicznego);

Władza a podmiot prywatny

Doktryna prawa administracyjnego

J. Boć (red) *Prawo administracyjne*, Wrocław 2007 s. 179;

S. Biernat, *Prywatyzacja zadań publicznych. Problematyka prawna*, Warszawa 1994 s. 92, 103-104.

Z. Duniewska, B. Jaworska-Dębska, R. Michalska-Badziak, E. Olejniczak-Szałowska, M. Stahl (red), *Prawo administracyjne. Pojęcia, instytucje, zasady w teorii i orzecznictwie*, Warszawa 2004, s. 277.

E. Ura, E. Ura, *Prawo administracyjne*, Warszawa 2009, s. 220.

Art. 61 Konstytucji RP.

Obywatel ma prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne. Prawo to obejmuje również uzyskiwanie informacji o działalności organów samorządu gospodarczego i zawodowego, a także innych osób oraz jednostek organizacyjnych w zakresie, w jakim wykonują one zadania władzy publicznej i gospodarują mieniem komunalnym lub majątkiem Skarbu Państwa.

Art. 115 § 13 KK

(definicja funkcjonariusza)

M. in. osoba nie będąca pracownikiem administracji rządowej ani innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, jeśli jest uprawniona do wydawania decyzji administracyjnych.

Art. 417 k.c.

za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa

Władza pracodawcy a zatrudnianie pracowników

- wolność pracy przysługuje tylko kandydatowi do pracy oraz pracownikowi, a nie pracodawcy;
- wolność pracy jest człowiekowi przynależna na mocy Konstytucji dlatego, że jest człowiekiem- wolności nie przyznaje się umową – wolność nie jest towarem, i tylko uprawniony może się samoograniczyć ;
- wolność pracy a wolność umów - praca nie jest towarem;

Normy kompetencyjne

- art. 10 § 1 zd. 2 k.p., - nikomu nie wolno zakazywać dopuszczania innych do zawodów;
- art. 18^{3a} k.p. - równe traktowanie kandydatów przez pracodawcę;
- art. 123 ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy „ *kto ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, religię, narodowość, przekonania polityczne, pochodzenie etniczne, wyznanie lub orientację seksualną odmówi zatrudnienia kandydata na wolnym miejscu zatrudnienia lub miejscu przygotowania zawodowego, podlega karze grzywny nie niższej niż 3.000 zł;*
- 11¹ k.p. w związku z art. 23 k.c. - nakaz szanowania dóbr osobistych pracowników.

Wolność działalności gospodarczej a wolność pracy

- natura wolności pracy oraz wolności działalności gospodarczej;
- granica wolności pracy – wolność i prawa innych ;
- ochrona innych praw i wolności a wolność gospodarcza.

Umowa o pracę jako umowa administracyjna

- przedmiotem umowy o pracę jest rozstrzygnięcie o wolności pracy;
- stosunek pracy jest zobowiązaniowy nie dlatego, że powstaje na skutek aktu prywatnego, ale dlatego, że tak stanowi ustawa;
- mianowanie, powołanie, wybór –jako klasyczne administracyjne podstawy do nawiązania zobowiązaniowego stosunku pracy;
- rozwiązanie umowy o pracę jako pracę jako decyzja (akt) w przedmiocie wolności pracy;

Uznanie administracyjne a decyzje pracodawcy

- uznanie a dowolność;
- aksjologia systemu prawa;
- umowy terminowe i zatrudnianie kandydatów.

Uprawnienia administracyjnoprawne związków zawodowych

- akty administracyjne związków – *zgody i opinie*;
- obowiązek działania zgodne z aksjologią prawa;
- kontrola sądowa i odpowiedzialność.

Wspólnota zakładu pracy

- podstawy filozoficzne – wspólnotowość komunistyczna a wspólnotowość komunitarystyczna (solidarnościowa);
- wspólnotowość jako współzależność prawna;
- Poziomy wspólnotowości (państwo, gmina, zakład pracy, rodzina, inne wspólnoty rozpoznane przez prawo)

Wspólnotowość wywodzona przez indukcję

- współzarządzanie zakładem pracy a jego „własność”
- Obowiązek dbałości o dobro zakładu pracy;
- zawieszenie umów/źródeł prawa pracy;
- działalność socjalna;
- uprawnienia rodzin pracowników.

Zakres podmiotowy wspólnoty zakładowej

- pracownicy;
- byli pracownicy;
- rodziny pracowników i byłych pracowników;
- pracodawca konstytucyjny i jego rodzina;
- zleceniobiorcy (częściowo)

Zakład pracy a przedsiębiorstwo

- Zakład pracy a przedsiębiorstwo (urząd);
- Cele zakładu pracy
 - a. transfery społeczne;
 - b. usługi społeczne;
 - c. akty władzy
- Pracodawca a przedsiębiorca
- mienie zakładu pracy a własność przedsiębiorcy;
- przestrzeń zakładu pracy jako przestrzeń publiczna;
- Współzarządzanie zakładem pracy czy przedsiębiorstwem?
- Dialog społeczny jako dialog „władzy ze społecznością” w sprawach indywidualnych i zbiorowych

Postaci wolności pracy

- normy zezwalające (deklarujące) na korzystanie z wolności;
- normy zakazujące pozbawiania pracownika pracy;
- normy nakazujące zatrudnienie pracownika;
- normy nakazujące uwzględnić wnioski pracownika w przedmiocie zatrudnienia;
- normy nakazujące zaoferowanie pracownikowi pracę wcześniej nieumówioną;
- normy nakazujące ochronę wolności wyboru pracownika;
- normy nakazujące umożliwienie dokonania wyboru.

Wolność pracy a normatywne przyzwolenie do korzystania z wolności

- wolność pracy jako dobro osobiste;
- dyskryminacja jako naruszenie wolności;
- skutki prawne naruszenia przyzwalającej normy wolnościowej

Zakazy naruszania wolności pracy

- ochrona przed wypowiedzeniem jako ochrona wolności pracy;
- odpowiedzialność kontraktowa czy deliktowa;
- judykatura SN i TK a problem roszczeń uzupełniających;
- delikt wadliwego aktu władzy publicznej;
- wadliwe wypowiedzenie jako delikt naruszenia dobra osobistego
(*roszczenie o restytucje jako roszczenie o przywrócenie stanu prawnego*)
- naruszenie wolności pracy a umowy terminowe;
- transfer pracowników a wolność pracy

Nakazy zatrudnienia i obowiązek zaoferowania pracy - prawo do pracy *sensu stricto*.

- roszczenie o zatrudnienie;
- przymusowe zatrudnienie kobiety w ciąży;
- nakaz zapewnienia pracy w wymiarze wcześniej nieumówionym;
- nakaz zaoferowania pracy nieumówionej a powrót z urlopów rodzicielskich;
- nakaz zaoferowania pracy nieumówionej a redukcja zatrudnienia

Nakazy przeciwdziałania zagrożeniom dla wolności pracy

- przeciwdziałanie mobbingowi;
- przeciwdziałanie dyskryminacji.

Nakaz ułatwienia wyborów dotyczących zatrudnienia

- wolność wyboru a wiedza;
- przedmiot informowania a jego aksjologia;
- charakter prawny obowiązków informacyjnych;
- problem obowiązku informowania na wniosek;
- zakładowe przepisy płacowe;
- obowiązek informowania jako akt dbałości o dobra osobiste.

Prawo pracy jest prawem ustrojowym.

- Reguluje społeczny ustrój pracy.
- Dotyczy relacji jak występuje pomiędzy człowiekiem a społeczeństwem (wspólnotą polityczną).
- Pracodawca jest w znacznej części jedynie reprezentantem wspólnoty.

Dziękuję za uwagę

SOBCZYK
— & współpracownicy

KRAKÓW – WARSZAWA – WROCŁAW

**31-525 Kraków
ul. Bohdana Zaleskiego 8/3b
tel.: (12) 410 54 10
krakow@sobczyk.com.pl
www.sobczyk.com.pl**